

ŚRODKI I URZĄDZENIA TRANSPORTU

**OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA
TRANSPORTU MORSKIEGO I
ŚRÓDLĄDOWEGO**

Transport morski - jedna z form komunikacji, transport wodny. Oznacza w szczególności przewóz statkami, w celach zarobkowych, pasażerów i ładunków, przez wody morskie lub śródlądowe.

Elementy infrastruktury:

1. Liniowe – naturalne i sztuczne szlaki komunikacji morskiej, tylko częściowo kształtowane przez człowieka.
2. Punktowe – porty morskie.

Współczesna żegluga morska uprawiana jest na wszystkich wodach wszechoceanu.

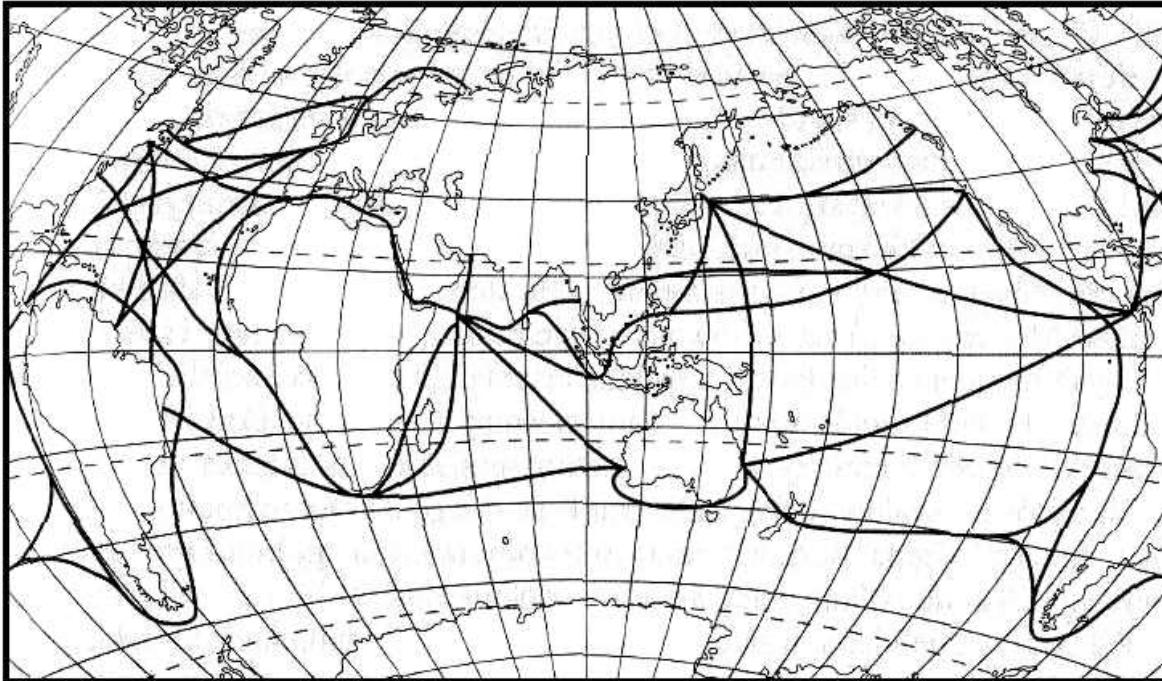
Wszechocean zajmuje:

- otwarte oceany;
- morza przybrzeżne i śródlądowe;
- naturalne połączenia między morzami i oceanami (cieśniny i naturalne kanały morskie);
- sztuczne drogi morskie (kanały);
- morza zamknięte;
- kanały morsko-rzeczne.

Znaczenie żeglugowych szlaków zależy od:

- poziomu zagospodarowania przyległych obszarów lądowych;
- warunków klimatycznych;
- warunków oceanograficznych.

Podstawowe znaczenie dla żeglugi mają **międzykontynentalne szlaki oceaniczne**, służące światowej wymianie towarowej między głównymi ośrodkami (rejonami) wydobywania surowców oraz głównymi ośrodkami ich przetwórstwa i konsumpcji.

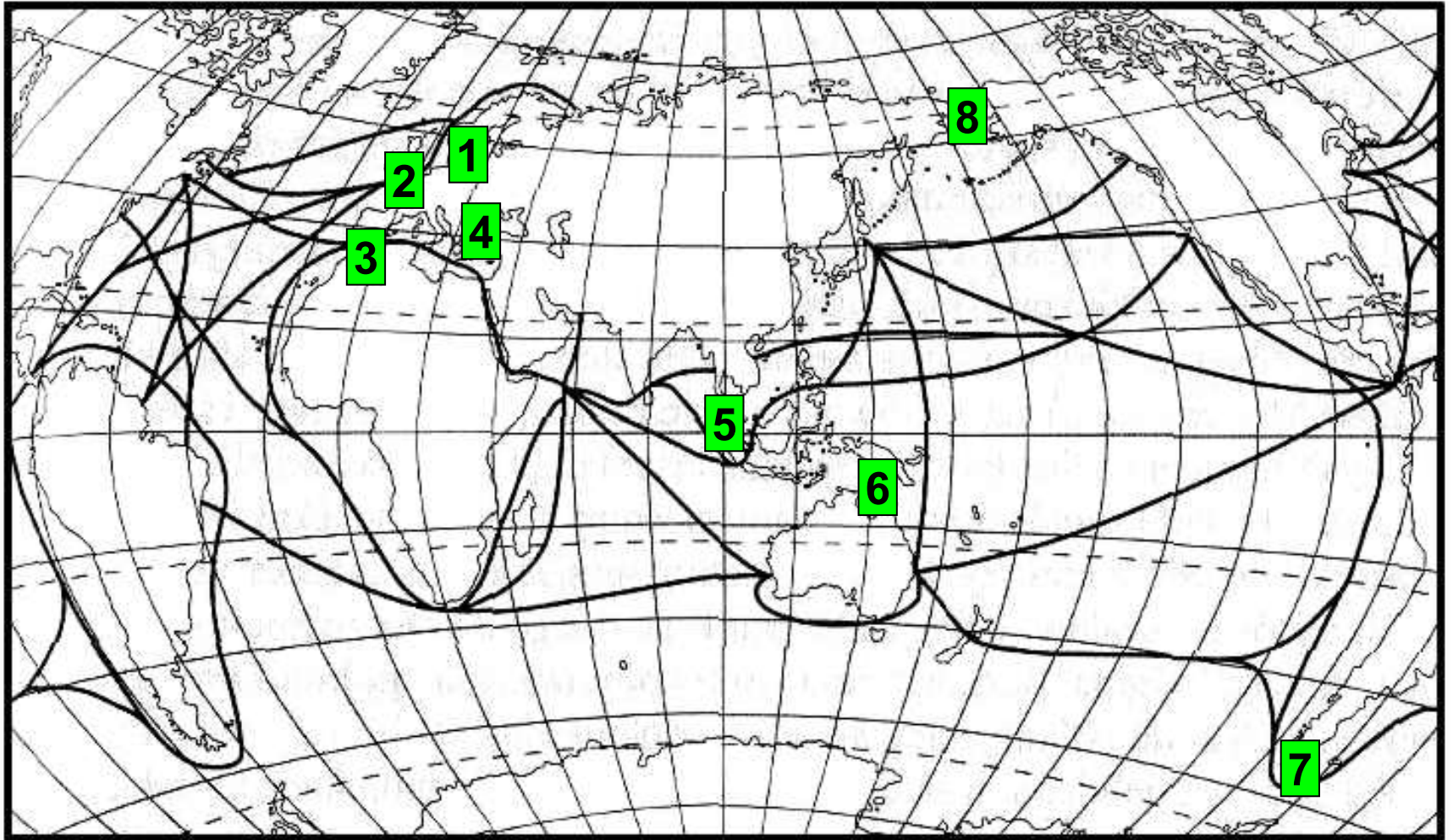

Światowe szlaki
komunikacji morskiej

Ważniejsze **cieśniny** i **naturalne kanały** o znaczeniu międzynarodowym wykorzystywane w żegludze:

1. Cieśniny duńskie (Wielki Bełt, Mały Bełt, Sund) – łączą Morze Bałtyckie z Morzem Północnym.
2. Kanał La Manche – główne wyjście z mórz przybrzeżnych i śródlądowych Europy Północnej na Ocean Atlantycki.
3. Cieśnina Gibraltarska – oddziela Morze Śródziemne z Oceanem Atlantyckim.
4. Cieśniny tureckie (Bosfor i Dardanele) – łączą Morze Śródziemne z Morzem Czarnym.
5. Cieśnina Malakka – główny szlak morski z Oceanu Indyjskiego na Ocean Spokojny (pomiędzy Półwyspem Malajskim a Sumatrą).
6. Cieśnina Torresa – przejście z Oceanu Indyjskiego na Ocean Spokojny pomiędzy Australią a Nową Gwineą.
7. Cieśnina Magellana – południowe przejście z Oceanu Atlantyckiego na Ocean Spokojny.
8. Cieśnina Beringa – północne przejście z Oceanu Atlantyckiego na Ocean Spokojny.

Ważniejsze cieśniny i naturalne kanały o znaczeniu międzynarodowym wykorzystywane w żegludze:

Oprócz cieśnin i kanałów naturalnych w żegludze wykorzystuje się **kanały sztuczne**.

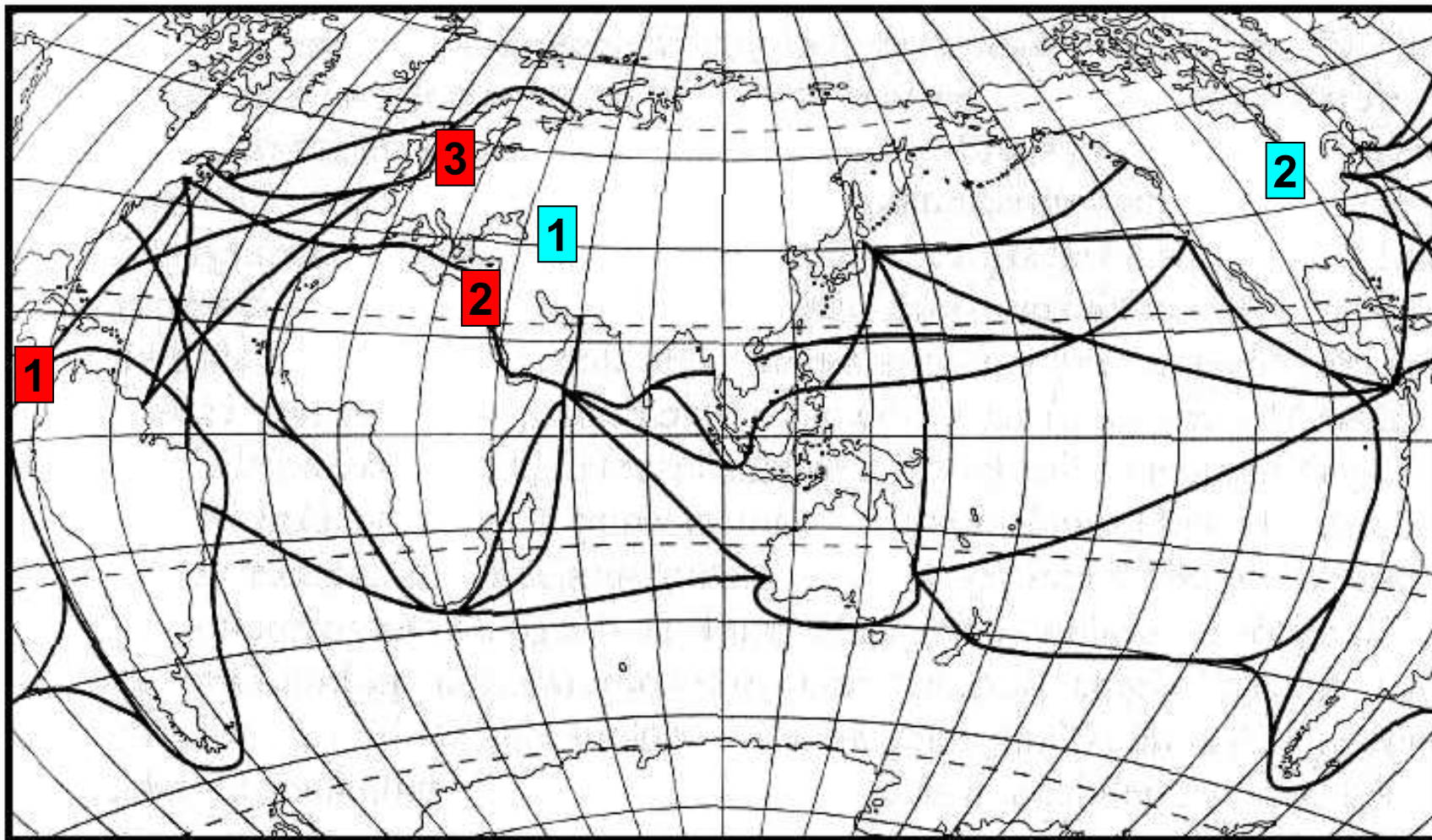
Najważniejsze to:

1. Kanał Panamski – przejście z Oceanu Atlantyckiego na Ocean Spokojny.
2. Kanał Sueski – przejście z Oceanu Indyjskiego na Morze Śródziemne.
3. Cieśnina Kilońska – łączy Morze Bałtyckie z Morzem Północnym.

Kolejne szlaki żeglowne, z których korzysta transport morski, to szlaki wiodące przez obszary **wodne mór zamkniętych**:

1. Morze Kaspijskie – ważny szlak transportu surowców, zwłaszcza ropy naftowej.
2. Wielkie Jeziora – przewozy wewnętrzne pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a Kanadą, można również, dzięki głębokowodnej Drodze Wodnej Świętego Wawrzyńca wypłynąć na Ocean Atlantycki.

Ważniejsze **kanały sztuczne** (kolor czerwony) oraz **akweny zamknięte** (kolor niebieski) o znaczeniu międzynarodowym wykorzystywane w żegludze:

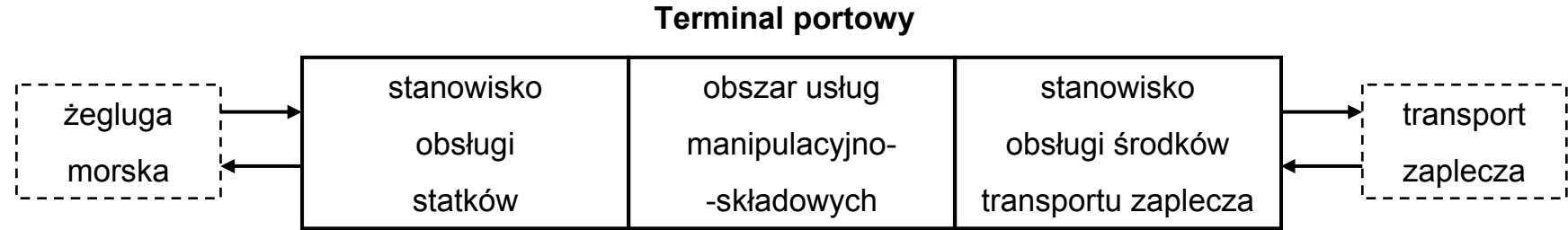

Charakterystyka głównych kanałów morskich:

Nazwa kanału	Charakterystyka trasy			Liczba Śluz	Czas przepływu [godz]
	długość [km]	szerokość [m]	głębokość [m]		
Kanał Panamski	83,0	152,4	12,5	3	9,0
Kanał Sueski	161,6	300-350	19,5-20	-	15,0
Kanał Kiloński	98,7	104	11,3	2	8,5

Infrastrukturą punktową transportu morskiego stanowią porty morskie jako węzłowe punkty transportu, usytuowane na styku środowiska morskiego (wodnego) i lądowego.

Na świecie jest ponad 10.000 portów morskich i miejsc przeładunkowych (przystani, specjalistycznych terminali).

Schemat struktury funkcjonalnej terminalu portowego

Podziały żeglugi:

1. Żegluga wg obszaru działania:

- 1.1. Żegluga morska.
- 1.2. Żegluga przybrzeżna.
- 1.3. Żegluga śródlądowa.

Ad. 1.1. Żegluga morska realizowana jest między portami morskimi za pomocą wyspecjalizowanych statków.

Ad. 1.2. Żegluga przybrzeżna ogranicza się do rejonu wód przybrzeżnych. W Polsce rejon ten dotyczy wód do 20 mil morskich od brzegu. Żeglugę przybrzeżną uprawiają statki o małej zdolności żeglugowej wynikającej z ich konstrukcji (np. małe wymiary, niewielkie zanurzenie). Jednostki wchodzące w skład tej floty nazywane są białą flotą, a zaliczają się do niej nieduże statki pasażerskie zarówno o charakterze komunikacyjnym, jak i wycieczkowo-rekreacyjnym. Mała zdolność żeglugowa tych statków rekompensowana jest różnorodnością floty: w jej składzie można znaleźć tramwaje wodne, wodoloty, małe wycieczkowce (w tym bocznokołowce), repliki statków dawnych czy też stylizowane na sławne statki przeróbki kutrów rybackich.

2. Żegluga wg charakteru:

2.1. Żegluga kabotażowa.

2.2. Żegluga liniowa.

2.3. Żegluga trampowa.

2.4. Żegluga wahadłowa.

Ad. 2.1. Żegluga kabotażowa lub kabotaż to żegluga pomiędzy portami tego samego państwa. Jeśli odbywa się w obrębie jednego morza nazywana jest kabotażem małym. Jeśli porty te znajdują się na różnych morzach to mówimy o kabotażu wielkim. Często kabotażem nazywa się ogólnie żeglugę przybrzeżną. Nazwa pochodzi od nazwiska Giovanniego Cabota.

Ad. 2.2. Żegluga liniowa odbywa się na stałych trasach według określonego rozkładu rejsów.

Ad. 2.3. Żegluga trampowa lub tramping to rodzaj żeglugi bez stałego rozkładu rejsów; przewóz najczęściej całookrętowych ładunków wynikający z aktualnego zapotrzebowania rynku przewozowego.

Ad. 2.4. Żegluga wahadłowa to forma żeglugi odbywająca się wyłącznie między dwoma konkretnymi portami lub przystaniami. W zależności od akwenu, który ma do pokonania statek może zaliczać się do żeglugi morskiej, przybrzeżnej lub śródlądowej. W skład floty obsługującej taką formę transportu najczęściej wchodzi różnej wielkości promy z furtami dziobowymi i rufowymi umożliwiającymi wjazd i wyjazd pojazdów z obu stron statku.

3. Rodzaje żeglugi w polskim prawie:

- 3.1. Żegluga bałtycka.
- 3.2. Żegluga przybrzeżna.
- 3.3. Żegluga krajowa.
- 3.4. Żegluga osłonięta.
- 3.5. Żegluga portowa.

Ad. 3.1. Żegluga bałtycka oznacza żeglugę po Morzu Bałtyckim i innych morzach zamkniętych o podobnych warunkach żeglugowych, a także żeglugę na morzach otwartych do 50 mil morskich od miejsca schronienia, z dopuszczalną odległością między dwoma miejscami schronienia do 100 mil morskich.

Ad. 3.2. Żegluga przybrzeżna oznacza żeglugę w odległości nie większej niż 20 mil morskich od brzegu w rejonie Morza Bałtyckiego lub innego morza zamkniętego o podobnych warunkach żeglugowych.

Ad. 3.3. Żegluga krajowa oznacza żeglugę na wodach morskich w odległości nie większej niż 12 mil morskich od brzegu morskiego Rzeczypospolitej Polskiej.

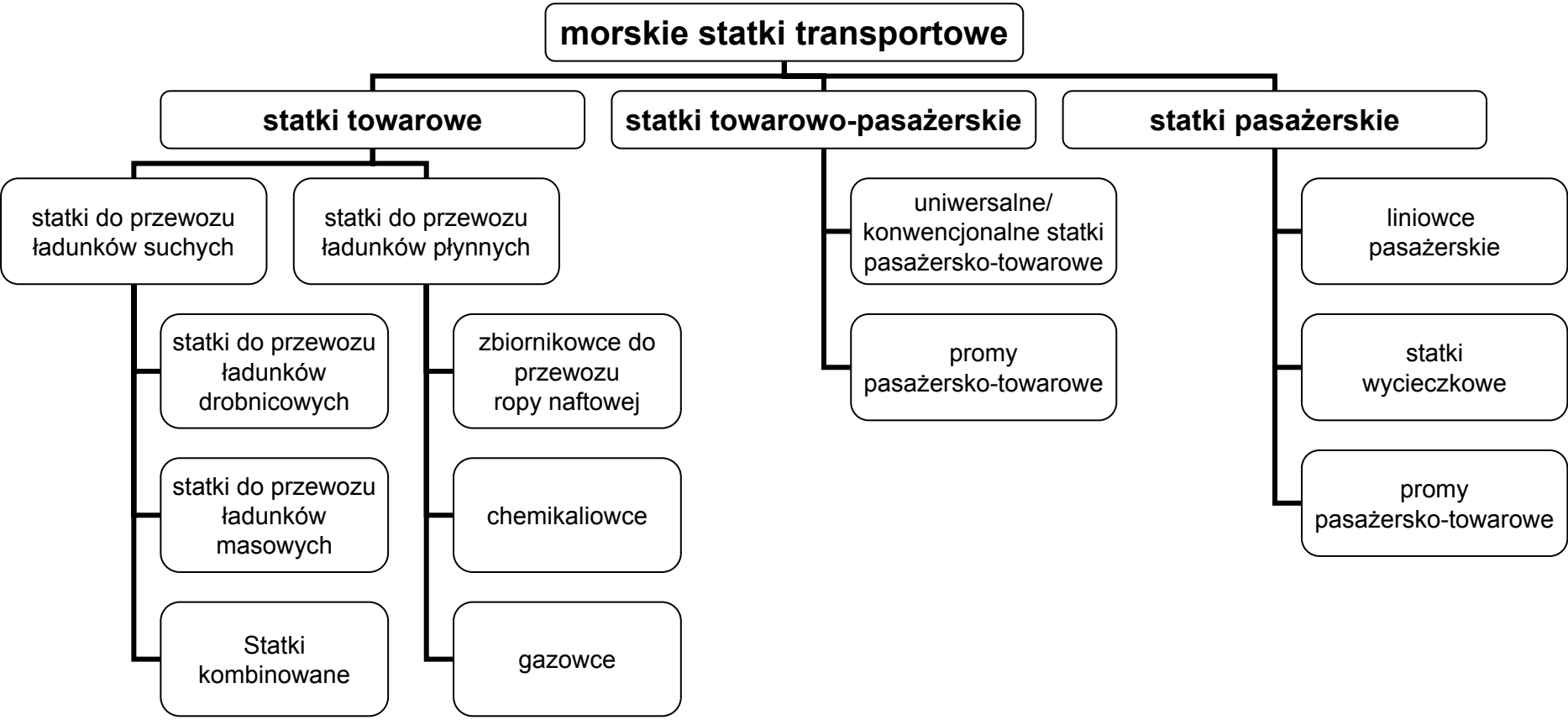
Ad. 3.4. Żegluga osłonięta oznacza żeglugę na akwenie Zalewu Szczecińskiego i Wiślanego oraz po Zatoce Gdańskiej na zachód od linii łączącej punkt na Mierzei Helskiej o współrzędnych 54°35' szerokości geograficznej północnej i 018°49' długości geograficznej wschodniej z punktem na Mierzei Wiślanej o współrzędnych 54°22' szerokości geograficznej północnej i 018°57' długości geograficznej wschodniej.

Ad. 3.5. Żegluga portowa oznacza żeglugę w obrębie portów, łącznie z Roztoką Odrzańską, do linii równoleżnika przechodzącego przez Bramę Torową nr 4 na Kanale Piastowskim i Zalewie Kamieńskim.

Mapa z pokazaniem Kanału Piastowskiego i Zalewu Kamińskiego.

Podział morskich statków transportowych:

W żegludze następuje koncentracja floty. Obecnie prawie 90% tonażu przypada na jednostki należące do 30 krajów.

Światowa flota handlowa według rodzaju statków (stan na 1 stycznia 2002):

Rodzaj statków	Liczba	Pojemność	Rodzaj statków	Liczba	Pojemność
Ogółem	87 939	574 551			
Statki transportowe ^{a)}	46 373	544 907	Statki pozatransportowe	41 566	29 644
Zbiornikowce	7 332	156 601	Rybackie	23 948	12 348
Chemikaliowce	2 598	18 646	Badawcze	857	1 280
Gazowce	1 153	20 179	Górnictwa morskiego	3 284	8 030
Masowce	6 476	168 000	Holowniki/pchacze	9 367	2 542
Drobnicowce	17 873	60 063	Pogłębiarki	1 126	2 189
Kontenerowce	2 756	6 767	inne	2 984	3 257
Statki ro-ro	1 871	27 501			
Pasażersko-towarowe	2 973	14 813			
Pasażerskie	3 082	10 314			
Inne towarowe	259	2 022			

a) Statki o pojemności powyżej 100 GT